

Monimuotoinen tietoteos ympäristöstä ja luontosuhteesta

Jari Niemelä, Eeva Furman, Antti Halkka, Eeva-Liisa Hallanaro & Sanna Sorvari (toim.): *Ihminen ja ympäristö*. Gaudeamus, Helsinki 2011. 462 s. ISBN 978-952-495-217-0.

Maapallon elinympäristöjen kirjo on häikäisevä ja lajien määrä noin kymmenen miljoonaa, joista vain pieni osa tunnetaan. Tämä monimuotoisuus tarjoaa ihmiskunnalle välttämättömiä raaka-aineita, palveluja ja hyvinvointia: niin materiaalista kuin henkistäkin. Ihmiskunnan kohtalonkysymys on kuitenkin, miten tämä monimuotoisuus ja luonnon tuottavuus voidaan säilyttää tilanteessa, jossa maapallon väestö ja sen tarpeet kasvavat. Riittääkö maapallo? Sama kysymys on esitetty 1960-luvulta lähtien yhä useammin, ja oivaltavia vastauksia tarvitaan yhä enemmän. Ilmastonmuutos, sukupuuttoaalto ja ympäristön kemikalisoituminen ovat osa nyky-yhteiskuntien käsitteistöä ja ymmärrystä. Voiko ympäristösuhteemme muuttua välitpitämättömyydestä välittämiseksi ja kunnioittavaksi kumppanuuksi?

Ihminen ja ympäristö -kirja koostaa yhteen yli 90 suomalaisen ympäristöalan asiantuntijan voimin ajankohtaisen tiedon ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksesta. Kirjoittajat ovat eri tieteenaloilta aina biologiasta ja fysiikasta filosofiaan, historiaan ja yhteiskuntatieteisiin. Laajasti ympäristöalaa

käsittelevä kirja sai viime vuonna tiedonjulkistamisen valtionpalkinnon. Korkeatasoiselle ja suhteellisen helppolukuiselle ympäristöalaa käsittelevälle ja nykyongelmiin keskittyvälle teokselle on ollut tarvetta.

Kirja on tosiaan kattava katsaus ihmisen ja ympäristön vuorovaikutukseen. Laajoina teema-alueina ovat luonnon monimuotoisuus, yhteiskunta ja arkipäivän konkreettiset valinnat. Amazonin sademetsien monimuotoisuudesta aavikoitumisen uhkaan ja suomalaisten mökkeilijöiden muuttuviin luontokäsityksiin. Tarkastelussa ovat muun muassa meret, suot, sademetsät, tunturit, savannit, aavikot, joet ja järvet. Itämeren, puutarha- ja kaupunkiluontoa, valo- ja äänisaastetta, vieraslajeja eikä perinneympäristöjäkään ole unohdettu. Ilmastonmuutoksesta on kaksi pientä alalukua ensimmäisessä pääluvussa, myös ilmastopolitiikkaa ja sopeutumista käsitellään, mutta kokonaisuudessaan ilmastonmuutos on jätetty vähemmälle huomiolle. Pääluvut ("Ympäristön herät järjestelmät", "Ihmisen kytkennät luontoon", "Luonto vaakalaudalla", "Ihmisen muokkaamat ympäristöt" ja "Avaimia kestävää luontosuhte-

seen") jakautuvat eri asiantuntijoiden kirjoittamiin alalukuihin, joiden sisällä on sivun mittaisia tai lyhempiä teemalaatikoita, esimerkiksi ympäristöpakolaisuus ja lyhyt kuvaus Kojärviliiikkeestä.

Alkupään luvut ovat suurimmaksi osaksi luonnontieteilijöiden kirjoittamia, mutta väliin sopii hyvin filosofien (Oksanen: "Onko luonnon itseisarvo perusta suojelulle") ja yhteiskuntatieteilijöiden artikkeli ekosysteemipalveluista (Hiedanpää ja Peltola). Viimeinen luku ("Avaimia kestävään luontosuhteeseen") on lähes kokonaan yhteiskuntatieteilijöiden tai monitieteisten "ympäristötieteilijöiden" kirjoittamia.

Kirja tuo hienosti esiin nykypäivän ympäristötutkimuksen monitieteisyyden ja tieteidenvälisyyden tarpeen, kun ympäristöongelmiin haetaan ratkaisuja. Tieto ja tietoisuus ympäristöasioista on kirjan tavoite ja sanoma, mutta se kertoo myös mitkä ovat tietoisuuden rajat arkielämässä (Berg: "Elämää kulutusyhteiskunnassa" ja Massa: "Arkielämän ympäristöpolitiikka") ja ympäristötiedon vaikean rinnastettavuuden (Valve & Åkerman: "Ympäristötiedon rajat"). Artikkeleissa kysytään esimerkiksi, miten vertailla ja suh-

teuttaa tieteellisesti arvioitua metsäalueen lajirikkautta, puun käytön taloudellista hyötyä ja poronhoidon kulttuurista ja sosiaalista arvoa keskenään. Metsäkonfliktia ei ratkaista yksiselitteisesti tieteellisen tiedon avulla, tarvitaan myös paikallista tietoa, arvoja ja osallistumista. Oikein hankittuna ja sovellettuna eri tieteenalojen tieto kuitenkin helpottaa päätöstilannetta. Sen sijaan kemikaaliasioissa päätöksenteossa on syytä nojautua pääosin tieteellisen näyttöön.

Kirja myös kertoo uusista tieteenvälisistä ja ympäristöpolitiikkaa muokkaavista käsitteistä kansantajuisesti, kuten esimerkiksi ekosysteemipalveluista. Ekosysteemipalvelut ovat olennaisia ihmisen hyvinvoinnille tänään ja tulevaisuudessa. Kun tähän mennessä Suomen metsät ovat olleet

pääasiassa puunjalostusteollisuuden raaka-ainevarastona, metsäteollisuuden vähentyessä nousevat tärkeiksi muut metsän tuottamat palvelut, kuten biodiversiteetin ylläpito, hiilen varastoiminen, elämysten tuottaminen ja poronhoidon turvaaminen. Yhteiskunnallinen muutos voi näkyä aika nopeastikin luonnossa ja arvostuksissa.

Kokonaisuutena *Ihminen ja ympäristö* -kirja on monimuotoinen tietoteos, jota voi lukea joko systemaattisesti luku kerrallaan tai sieltä täältä kiinnostuksen mukaan. Kirja ei sinänsä tuota uutta tietoa vaan kokoaa maamme ympäristöalan parhaimman asiantuntijajoukon tiedon yhteen vakuuttavalla tavalla. Akateeminen lukija olisi toivonut jonkinlaista viittaussysteemiä julkaisuihin, joita asian-

tuntijat käyttävät teksteissään hyväksi. Keskeisimmät tutkimukset olisivat voineet olla numeroilla merkittyinä ja luettelona kirjan lopussa. Monelle kiinnostuneelle kansalaiselle, koululaisille ja opiskelijalle. Teksti on sujuvaa eikä kirjaa lukeakseen tarvitse olla korkeakoulutettu, joten lukijakunta on toivottavasti laaja. Ja mikä tärkeintä, epämiellyttävistä faktoista huolimatta kirjassa ei vaivuta epätoivoon. Aina voi tehdä jotain.

Timo P. Karjalainen